No. 26. Donderdag 28 Juni 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel d. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCHE MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVERZEKERING
AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.
Kapitaal-Verzekering — Rente-Verzekering.

Venduhuis „DIE HAGHE"
SCHEVENINGSCHE VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG
Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt 4 pCt van de opbrengst der verkochte goederen. De Directie: H. KRUUK.

MEDEDEELING betreffende de Algemeene Vergadering van „Oost en West".

Deze zal gehouden worden op *7 Juli e.k.* ten 2 ure 's namiddags te *Breda* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis*, Groote Markt.

De aan de leden van het Hoofdbestuur aan te bieden lunch zal plaats hebben te 1.15 uur in het Oranjehotel tegenover het station.

Het gezamenlijk middagmaal zal te 6.15 uur gehouden worden in het hotel Mastbosch à *f* 2.50 per couvert.

De voordracht met lichtbeelden van Mej. Kitty Ament, alsmede de tentoonstelling van Indische Kunstvoorwerpen zal evenzoo plaats vinden in genoemd hotel te 8 ure 's av. Leden van O. en W. met hunne dames vrijen toegang. Niet-leden à 50 cents per persoon.

Een extra-tram zal de bezoekers der Alg. vergadering na afloop hiervan vanaf de Torenstraat, achter de Groote Kerk, tot aan het Mastboschhotel brengen.

Aanvragen s.v.p. inzenden aan Dour. Clifford—Kocq van Breugel, Presidente Afd. Breda, Baronielaan 25, Breda.

Aanbevolen hotels: de Kroon *f* 2.50 logies m. ontb. Oranjehotel *f* 2.25 logies m. ontb. Cosmopolite van af *f* 2—.

Namens het Bestuur Afd. Breda,
De Secretaris,
L. VISSER.

N.B. *Dringend verzoek* aan hen, die aan den maaltijd op 7 Juli e.k. in het Mastboschhotel willen deelnemen, dit zoo spoedig mogelijk (minstens drie dagen van te voren) te willen berichten aan den heer *W. Helms*, vice-president afd. Breda, *Baronielaan 88, Ginneken.*

De vergaderzaal is te bereiken met de Ginnekentram, standplaats tegenover het Station.

VERSLAG

van de Commissie van Raad en Voorlichting ten behoeve van personen die een werkkring zoeken in Nederlandsch Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, over het jaar 1916.

Door den *Inlichtingdienst* der Vereeniging „Oost en West" (Informatie-bureau), Heulstraat 17 te 's-Gravenhage, werden in den loop van het jaar 1916 verstrekt 258 schriftelijke en 106 mondelinge inlichtingen.

In vergelijk met het vorige jaar is het aantal eenigszins toegenomen, terwijl bovendien de tusschenkomst van het bureau werd ingeroepen voor tal van inlichtingen, welke niet tot ons ressort behooren, o.a. betrekking hebbende op pensions, het verschaffen van baboes, reizen in Nederland, enz.

De ingewonnen informaties behooren tot de volgende rubrieken:

Betreffende:

	schriftelijk	mondeling	totaal
betrekkingen in het algemeen	9	2	11
Gouvernements-betrekkingen .	92	43	135
partikuliere betrekkingen . .	20	7	27
de reis naar, het leven, de kleeding en toestanden in Indië .	6	3	9
een bepaalde plaats of landstreek	2	2	4
maatschappijen, ondernemingen, personen	5	6	11
brochures, boekwerken over Indië en over betrekkingen ald.	35	—	35
de opleiding tot, studiekosten en vereischten voor ambten, bezoldiging, pensioen. . . .	65	38	103
de meest uiteenloopende onderwerpen, niet afzonderlijk te rangschikken.	24	5	29
	258	106	364

Vele inlichtingen werden gevraagd door gemobiliseerden, voornamelijk onderwijzers, die in Indischen dienst wenschten over te gaan.

Het Indische Gouvernement verleent thans geldelijken steun voor de opleiding tot 15 verschillende betrekkingen; vele inlichtingen betreffende die opleiding, de vereischte examens, enz. werden gevraagd en beantwoord.

In het begin van 1917 werd vanwege het Departement van Koloniën een boekje hiervoor verstrekt, dat gratis aan belangstellenden wordt verzonden.

In den loop van het verslagjaar konden wij doen verschijnen het boekje No. 10: „*De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl. Indië*, waarnaar veel vraag bestaat en dat door pers en publiek gunstig is beoordeeld. Intusschen was de oplaag van ons in 1911 uitgegeven boekje No. 2: „*De Geëmployeerde bij de Java-suikerindustrie*". uitgeput, terwijl er nog steeds veel vraag naar het door den heer Dr. P. C. Prinsen Geerligs geschreven werkje bestond. Deze achtte het beter om een ander met de herziening er van te belasten, die pas van Java gekomen, meer op de hoogte was van de huidige toestanden. De heer P. L. Lohr, gewezen fabricatiechef bij de Java-suikerindustrie, tijdelijk in Nederland aanwezig, nam die taak op zich, kweet zich op loffelijke wijze van de opdracht en voegde aan het werkje een nieuw hoofdstuk toe: „Het leven op eene Indische suikeronderneming". Dit boekje, in Maart verschenen, vindt gereeden aftrek.

De uitgifte van het in het vorig verslag vermelde boekje „*De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc)-cultuur en bij eenige bergcultures in N.-I.*"

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS
Directeur.
Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ
A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.
DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN
Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.
VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

is dientengevolge vertraagd en zal vermoedelijk eerst in de tweede helft van dit jaar plaats hebben, ook dewijl intusschen een spoed-herdruk van het boekje No. 9: „*De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Ned.-Indië*”, moest worden onder handen genomen. Tengevolge van de gewijzigde toestanden bij dezen tak van dienst, betrekking hebbende op de positieverbetering der titularissen, drong het Departement van Koloniën er op aan hiertoe over te gaan, zoodat dit werkje binnen kort zal verschijnen.

Ook in het verslagjaar kon ons bureau het boek „*Nederlandsch Oost-Indië als Productie- en Handelsgebied*” van Dr. H. Blink, in bruikleen geven aan een officier der huzaren, die in den cursus zijner leerlingen meer licht omtrent onze koloniën wenschte te verspreiden. Wij zijn te allen tijde bereid die hulp en medewerking ook aan anderen te verleenen om meerdere kennis omtrent Nederlandsch-Indië, vooral onder de gemobiliseerden, te verspreiden.

Van de 9e Afdeeling van het Departement van Koloniën ondervond ons bureau steeds de meest welwillende medewerking, en alle inlichtingen, wanneer noodig, omtrent de Gouvernements-betrekkingen, voorschriften omtrent toelating, enz.

De ons gezondene overdrukken van de Staatscourant, inhoudende aanvragen om personeel voor Indië, werden geregeld in *Het Koloniaal Weekblad* gepubliceerd.

De Secr. v. d. Inlichtingendienst,
J. L. VAN GENNEP.

Persoverzicht.

Het Vaderland van 21 dezer schrijft over

Toestanden op Madoera.

Niet van opwekkenden aard is hetgeen we over land en volk van Madoera vernemen. Ook hier moest, nu wel geen feitelijk verzet, maar dan toch de heerschende slechte geest onder de bevolking, waarvan de berichten gewaagden als van een dreigenden opstand, er op komen wijzen, hoe slecht het publiek door de „Korte verslagen” wordt ingelicht. De zending van Barisan-afdeelingen naar de streek, waar het verzet dreigde, trok de aandacht van de pers en spoedig was het publiek ingelicht.

Die streek was, is mogelijk nog, de afdeeling Bangkalan, het westelijk deel van het eiland Madoera. Daar heeft, met name in het onderdistrict Soekolilo, voor enkele jaren vrij erg de pest geheerscht en sedert 1915 werkt daar de woningverbetering. Het is nu tegen de wijze, waarop deze bestrijding plaats vindt, dat de bevolking zich voornamelijk keert, daarbij gedreven door verschillende motieven.

Blijkbaar heeft men niets geleerd van de ondervindingen bij de pestbestrijding op Java opgedaan; ook op Madoera wordt ernstig geklaagd over het onoordeelkundig optreden van het lagere personeel, belast met het toezicht op en het uitvoeren van de woningverbetering.

Nu was het voor de pestbestrijders wel een ongunstige omstandigheid dat in West-Madoera waar zij optrad, de voornaamste djagoeng-oogst een belangrijk bestanddeel, in het gebergte het belangrijkste der volksvoeding mislukte, als gevolg van de zeer vroeg ingevallen en overvloedige regens. Een zeldzaam verschijnsel in dit droge land. En aangezien er gevaar bestond, dat ook een deel der te velde staande padi zal mislukken, moet de economische toestand op Madoera ditmaal wel ongunstig worden geacht.

Het mislukken van den oogst zou den controleur door de inlandsche ambtenaren zijn gerapporteerd, doch op diens vraag op de eerstvolgende bijeenkomst, of er gebrek heerschte, zouden zij gezwegen hebben. „Waaruit dus de controleur de conclusie moest trekken, dat de mislukking van den oogst geen gebrek ten gevolge kon hebben.”

Die conclusie van het *Soer Hbl.* ligt nu niet zoo voor de hand, een controleur die met een dergelijke voorlichting genoegen neemt, doet zijn plicht niet.

Het *Soer. Hbld.* vervolgt:

„De meeste inlandsche beambten missen den moed en de eerlijkheid om het Europeesche bestuur over den toestand in te lichten.

„Aldus richt de ontevredenheid zich hoofdzakelijk tegen de woningverbetering en de inlandsche beambten.”

Dat is ons bestuur en de pestbestrijding tegelijk in bescherming genomen tegenover het inlandsch element. Doch op een wijze, welke de *Loc.* tot een krachtig protest uitlokte.

De Eur. overheid, zegt de *Loc.*, weet alles, kan, neen moet alles weten; van de reeds geruimen tijd heerschende ontevredenheid, ingelicht als zij werd door de inlandsche ambtenaren: hoe weinig tactvol door de beambten van de woningverbetering werd opgetreden. Het blad vraagt naar de bestemming der vroegere geinde, z.g. tjarik-gelden, geind zonder dat de bevolking te voren was gehoord.

Zooveel is wel zeker, dat ook voor West-Madoera dringend de aandacht der Regeering noodig wordt geacht, besluit *Het Vaderland*.

* * *

In *de Nieuwe Crt.* van 23 dezer lezen wij onder het hoofd:

De behandeling van Chineezen in de Koloniën.

„Uit een ons toegezonden nummer van *The Hongkong Telegraph* blijkt, dat er in een te Peking verschijnend blad een reeks artikelen is gepubliceerd over de behandeling welke de Ned.-Indische regeering Chineezen op Java doet ondergaan. Het blad te Hongkong komt daar tegen op. Wel erkent *the Hongkong Telegraph*, dat de koelies in Ned.-Indië soms wreed behandeld worden en het systeem van donderen er bij de opzichters op sommige ondernemingen nog lang niet uit is. Verschillende staaltjes haalt de schrijver aan en zegt dan, dat Kingsley vóór hij zijn *Westward Ho* schreef, de geschiedenis van de Hollanders in de West zeker niet gekend heeft, daar hij anders in zijn boek niet de Spanjaarden maar de Hollanders met schurken had vergeleken.

Maar men moet billijk zijn, zegt *The Hongkong Telegraph*, en ook erkennen dat tegenover die op zich zelf staande gevallen staat, dat de Hollanders binnen hun grondgebied voor de Chineezen hebben gedaan wat dezen nooit voor zich zelf zouden hebben tot stand gebracht. Wanneer de kolonisten uit dit werelddeel (China) op Java en Sumatra een betere lichamelijke gezondheid genieten, over het algemeen welvarender zijn en beter opgevoed en onderlegd dan hun broeders in hun eigen moederland, dan hebben zij dat hieraan te danken, dat de Nederlanders van geen gekscheren weten, waar het de strenge naleving geldt van de gezondheidswetten en dat zij ook weten te beletten dat de eene Chinees den ander uitschudt. Wat aan zekere klasse van Chineezen moeilijk aan het verstand is te brengen, is dat al worden zij soms wat hard behandeld, zij veel meer bescherming tegen wreedheid en verdrukking ondervinden dan hun te beurt ware gevallen als zij in hun eigen land gebleven waren. En dat niet alleen maar wij in Hongkong weten maar al te goed, dat de Chineezen meer onrechtvaardig, meer hardvochtig, meer inhalig en meer wreed jegens elkander zijn, zelfs wanneer zij buiten hun eigen land wonen, dan Europeanen ooit jegens hen geweest zijn.

En dan nog iets anders, dat de Nederlanders over het algemeen beter verstaan dan de Engelschen. Er is een scherp onderscheid te maken tusschen den Chinees wiens voorouders hier of drie of vier geslachten gevestigd zijn geweest en den Chinees die vandaag hier is en morgen weer naar elders is vertrokken. Hongkong, met zijn bekend gemis van gezond verstand, maakt maar weinig onderscheid tusschen den Chinees, die hier geboren en getogen is en loyaal tot aan de nieren is aan het Rijk, en den ander die hierheen de wijk heeft genomen, omdat de justitie van zijn eigen land hem achter de vodden zat, of omdat hij meer geld kan maken en hier veiliger kan wonen dan b.v. in Kanton. De Nederlanders maken een scherp onderscheid, en de Amerikanen op de Filippijnen doen dit nog sterker door aan Chineesche pas aangekomenen den toegang tot het land eenvoudig te weigeren — een regel, die ook in Australië gevolgd wordt. Wanneer de Nederlanders dan ook in één richting hebben misgetast, dan kan men een half dozijn richtingen aanhalen waarin zij geslaagd zijn en wij ten duidelijkste fiasco hebben gemaakt. Nederland heeft ten minste aan Aziaten nooit den indruk gegeven, dat het belang voor hen is; en dat heeft Hongkong bij meer dan één gelegenheid gedaan. Wij zullen mettertijd misschien nog eens een staatssecretaris krijgen, die iets weet van de koloniën en de moeilijkheden begrijpt, die overwonnen moeten worden, om ze op geschikte wijze te besturen. Dan zal ongetwijfeld ook meer macht gegeven worden aan de politie dan deze thans bezit en meer fermiteit tegenover de vreemde Chineezen, waardoor dezen wat meer eerbied voor het gezag zullen krijgen.

* * *

De *N. R. Crt.* wijdt een reeks artikelen aan

De Toekomst van Sumatra.

In No. VII van 26 dezer getiteld: „Medan of Palembang?” schrijft Dr. R. Broersma o.a.:

Mej. J. DASAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,
SPRAAKLEERARESSEN TE
AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916
behandelen alle **spraakstoornissen** in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.
Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lesuren per week.

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.
EXTERNAAT en INTERNAAT.
AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officiëel als zoodanig **erkend.**
De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.
De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER
..... Vlamingstraat 22 .....
TAPIJTEN-KARPETTEN
Onovertroffen Collectie.

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN,
Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.
Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

Adverteeren doet verkoopen.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN
VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

„Geen pijnigend alternatief wensch ik mijn lezers voor te leggen. Maar ieder weet nu eenmaal hoezeer Medan in den loop der jaren vooruitging en ieder weet, dat Belawan bestemd is tot oceaanhaven. Met Deli, Langkat, Serdang, Asahan en nog andere landschappen van beteekenis tot achterland, met rijke cultures tot voeding van allerlei bedrijf en verkeer, kan men zonder bezwaar Medan met zijn havenplaats Belawan een grootere toekomst toekennen, terwijl de stad nu reeds de beteekenis heeft langs de geheele oostkust van Sumatra.

Medan is bovendien een stad van snellen opbloei: vijftig jaren geleden was het nog maar een inlandsch vlek in een sultanaat, dat zijn sultan over niet meer zilverlingen als jaarlijksche inkomst de beschikking gaf dan een Haagsche referendaris tot salaris heeft. En thans? Wie prijst niet van Medan het ordelijke, nette uiterlijk, de vlotte levensbeweging, het goederen- en geldvertier? Dank zij het met zooveel zorg gekweekte tabaksblad, is de groei van stad en land wonderbaar geweest. En wie ziet de grens?

Of is er geen rubberteelt ontstaan in de jongste jaren, welker omvang, manier en belofte alles te boven gaat, wat de rubber in Indië reeds gaf te zien? En kwam niet in nog jonger tijdsbestek de theecultuur op, waarvan de opbrengst volkomen slaat wat op Java aan productief vermogen werd ondervonden? De toekomst van oliehoudende gewassen valt nog niet te bepalen, maar men is vol hoop. En achter het gebied van den Europeeschen landbouw strekt zich op hooger plan het groote land uit der Bataks, wier aanleg plaats laat aan goede verwachtingen van hun tuinbouw en veeteelt.

Dat alles woog mede, toen men beraadslaagde over een uitbouw van Belawan tot oceaan-haven.

Profeteeren kost niets. Wie op de kaart Sumatra's oostelijke kust volgt, vindt er niet één punt, dat hij onmiddellijk herkent als groote haven, waar waterloopen en spoorwegen te zamen komen. Toch is er in het Zuiden één punt, dat inderdaad een bijzondere opmerkzaamheid verdient en waar althans de waterloopen aanwezig zijn: het is Palembang.

De Komering, de Ogan, de Lematang en de Moesi behooren tot de beste rivieren van Sumatra en bieden over een groote lengte gelegenheid tot een op- en afvoerende prauwvaart. En elk der rivieren gaat door een gebied, dat zich door geschiktheid voor land- of mijnbouw onderscheidt. Ook Palembang is door een weg verbonden met de Westkust, eindpunt Benkoelen, en het is voor velen geen geheim, dat eerlang de havenplaats Benkoelen zal moeten inboeten van zijn matige beteekenis ten behoeve van Palembang. De drang is duidelijk naar de Oostelijke kust van het eiland en daarom is het goed, dat er althans op drie plaatsen een wegverbinding Oost-West door het eiland heen bestaat.

Evenals in het gouvernement Oostkust van Sumatra de spoorlijn de wegverbinding tracht te volgen, zoo ook in Palembang. De Zuid-Sumatra Spoor is met zijn aanleg van Palembang Westwaarts een heel eind gevorderd en te zijner tijd zal die aanleg niet terugdeinzen voor de bezwaren, welke het doorbreken van den Barisan ongetwijfeld meebrengt: de spoorlijn Benkoelen—Palembang zal er over enkele jaren zijn.

Als haven behoeft Palembang op dit oogenblik niet onder te doen voor Belawan, want de schepen der Koninklijke Paketvaart komen de riviermonding vrijelijk op en af en altijd is er een levendig verkeer geweest tusschen Palembang en Singapore. Komt het er op aan, dan zal Palembang even gemakkelijk tot oceaan-haven zijn uit te breiden.

Het is wikken en wegen in een oppervlakkige beschouwing, waaraan ik mij schuldig maak. Maar ik meen, dat het de eerste maal is, dat Palembang gesteld wordt als eerste haven op de Oostkust van het eiland tegenover Medan (Belawan), welks stappen in die richting reeds zeer duidelijk zijn. Wie zal ons zeggen wat in deze gebieden van onverwachte ontluiking over enkele jaren in uitzicht staat? Ik houd op een hoogen bloei van Palembang als gewest, stad en haven, maar ik blijf achter het opschrift „Medan of Palembang" een vraagteeken zetten."

* * *

Het *Alg. Hbld.* van 26 dezer schrijft, onder het hoofd:

De Regentenbond en een Inl. Nationaal Comité.

o.m.:

„Den 7en en 8en April j.l. hield de Regentenbond van Java in de kaboepaten, woning van den regent, te Bandoeng eene algemeene vergadering. De leiding daarvan berustte tengevolge van het overlijden van den president, Pangeran Ario Hadiningrat, regent van Demak, bij den vice-president, den regent van Japara.

Verschillende belangrijke onderwerpen zijn op die beide dagen ter sprake gebracht.

Zoo deelde de voorzitter een en ander mede over het onder nadere goedkeuring van den bond genomen besluit om den regent van Magelang, Raden Toemenggoeng Danoesoegondo te doen deelnemen aan de deputatie „Indië Weerbaar".

Deze kreeg, zoo lezen wij in de „*Locomotief*", tevens eene opdracht om namens de vereeniging aan de Koningin een adres van hulde aan te bieden en ter bestemder plaatse kenbaar te maken, dat de vereeniging accoord gaat met het denkbeeld om Indië zoo spoedig mogelijk weerbaar te maken, maar onder voorwaarde, dat de kosten daarvan voor de eene helft door Nederland en voor de andere helft door Indië zullen gedragen worden.

Last not least zij nog uit het in deze vergadering verhandelde aangehaald, hetgeen de regent van Temanggoeng mededeelde over zijne zending naar de gecombineerde vergadering van verschillende Inlandsche vereenigingen, 31 Maart j.l. te Solo gehouden.

„Daar waren gekomen afgevaardigde van de vereenigingen „Narpowandowo" van Solo, „Boedi Oetomo", „Sedijo Moeljo", „Hadi Darno Wargo" (Pakoealaman), „Prinsenbond" (Djokja), Vereeniging van Inl. Onderwijzers en „Mangoen Hardjo". De afgevaardigden van de Centrale Sarikat Islam waren verhinderd de vergadering bij te wonen."

Het *Vaderland* vraagt:

„Was de verhindering der S. I.-leden aan toeval of opzet toe te schrijven?

Het karakter eener combinatie is een bron zoowel van kracht als van zwakte voor zulk een comité. Tegenstrijdigheid van belangen in sommige opzichten kan toch hier en daar zoo zwaar wegen, dat onwil om samen te werken voor gemeenschappelijke belangen daarvan 't gevolg is.

Moge de vereeniging, indien zij tot stand kwam, dit gevaar te boven weten te komen, maar moge zij ook bewaard blijven voor invloeden, die aan hare gezonde ontwikkeling zoowel als aan die van het volk, welks belangen zij voorstaat, niet anders dan afbreuk kunnen doen.

Dat die invloeden nog voor de geboorte der vereeniging aan 't werk waren, bleek uit hetgeen hier bekend geworden is, omtrent de devies-quaestie.

In het orgaan van „*Boedi Oetomo*", welke vereeniging het initiatief nam tot de vorming van een Inlandsch Nationaal Comité, verscheen een open brief van zekeren Raden Mas Soeriokoesoemo aan het op te richten comité.

„Gij allen wenscht, men vertelde het mij, een nieuw devies te construeeren, hetwelk met onze houding overeenstemt. Ons devies: rawé-rawé rantas malang malang poetoeng, schijnt niet in uw smaak te vallen, omdat het „te heftig" zou klinken en dus niet past voor een partij, die langs banen van orde en geleidelijkheid wenscht voort te schrijden.

„Als ik deze ruwe opvatting hoorde uit den mond van één uwer, kon ik toch moeilijk een pijnlijken glimlach onderdrukken, een glimlach, die u om uitlegging vraagt, want het kan er bij mij maar niet in dat dit schoon en krachtig devies door u wordt verworpen als zijnde te heftig.

„Heftig is ten eerste een onjuiste bepaling, het is krachtig en hoe krachtiger een devies luidt, hoe grooter bezielende kracht er van uitgaat...... „Je maintiendrai", „Ik zal handhaven", is de lijfspreuk van de Hollanders, die fier onder den Nederlandschen Leeuw prijkt; zal één uwer willen ontkennen, dat dit mooi en krachtig luidt? Waarom zouden wij ook voor ons geen mooie en krachtige spreuk mogen hebben? En waarachtig voor ons is er geen ander devies beter dan „rawé rawé rantas malang malang poetoeng". Als ik dit in het Hollandsch mag vertalen, niet naar het woord, doch naar het wezen van den zin, dan is dit in drie woorden gezegd: „ik wil overwinnen". Klinkt het niet schoon en krachtig deze drie woorden: ik wil overwinnen? Wat voor heftigheid en wat voor kwaad zit daar nu in?"

Terwijl „Je Maintiendrai" zoowel naar het woord als naar het wezen een en dezelfde beteekenis heeft, ligt in het „rawé-rawé rantas malang-malang poetoeng" naar 't woord een heel andere beteekenis opgesloten dan „ik wil overwinnen". Zoo we ons niet vergissen, luidt dat zinnetje vertaald: „de rawé-rawé (klimplanten, waarin een booze geest, de hantoe rawe, huist) doorgehakt, de sluitboomen verbroken". Daar ligt symboliek in, door den schrijver natuurlijk bedoeld.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Nieuwe geluiden.

Onder dezen titel bespreekt de hr. J. Z. van Dijck in het *Soer. Hbl.* de poging, uitgaande van den *Bond van Vrije-Liberalen* om in Nederland meer belangstelling voor Indië te wekken door de instelling van een *Propaganda-comité*, dat ten doel heeft „de Nederlandsche Koloniale belangen op politiek gebied te behartigen, meer dan tot dusver, uit den aard der omstandigheden, kon geschieden." De Bond wenscht

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND BIJ ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELIJK ONDERWIJS IN
DUITSCH. ENGELSCH. FRANSCH. SPAANSCH. ITALIAANSCH.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITSSCHOOL
OVER DE WAALSCHE KERK
58a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL. 2234

FLANEL
TROPICAL
DRILL
LUSTER
Costumes.
ANDRÉ KLEINGELD
KLEEDERMAKER
Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT
te NIJMEGEN.

1. Fröbelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.
2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 12 en 13 jaar.
Opleiding voor H.BS. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.
3. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzeres
voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzeres 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor hand werken 7.

De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.
Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeuren en directrice van de genoemde scholen.

Pension „Zorgvliet"
Groot Hertoginnelaan 155
's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

„MODERN-SHOE"
5 Vlamingstraat 5 Den Haag
1e huis vanaf de Veenestraat.
Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, in alle genres.
ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.
Aanbevelend,
(On parle Français). P. Ph. BAZIN.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

Adverteeren doet verkoopen.

leiding te geven aan het politieke leven, dat in Indië geboren is. En volgens deze heeren mag Indië, dat meer directe aanraking heeft met het buitenland, buiten Europa om, niet buiten medezeggingsschap blijven op politiek terrein. Niet nader wordt omschreven, hoe die medezeggingsschap zal zijn, noch nù, noch in de toekomst. Uit heel den geest van het schrijven over een propaganda-comité spreekt de bedoeling van de voortzetting der voogdij-politiek.

Tegenover de vaagheid van het politieke program der Vrije Liberalen stelt de hr. v. D ij c k het kernachtig betoog van Mr. s'Ja c o b, waar deze in zijn *Associatie-politiek* zegt: „Wil men van een leerjongen een werkman maken, zoo dient men hem het instrument in handen te geven." En: „Geen vrijheid derhalve bij den Inlander zonder hem drager te maken van Staatsrechten":

De *Vrijzinnig-Democratische Bond* vraagt de aandacht voor een comité, uit leden gevormd, die „in het bijzonder de nieuwere stroomingen in het maatschappelijk en politiek leven in Indië in de laatste jaren hebben medegemaakt."

Een nadere beginselverklaring wordt beloofd in zake:

a. de ontwikkeling van de geheele koloniale bevolking;
b. de ontwikkeling van den bestuursvorm met zelfstuur der kolonie als einddoel;
c. de verdediging van Indië met medewerking van de ingezetenen.

Bij punt *a* zal de vraag ernstig overwogen dienen te worden, op welke wijze een aanéénsluitend onderwijs-systeem van de laagste tot de hoogste inrichtingen van onderwijs voor de Inl. bevolking zal kunnen verkregen worden.

Thans sluit het volksonderwijs — voor zoover er van volksonderwijs sprake kan wezen — in geen enkel opzicht aan bij de verschillende inrichtingen van voortgezet onderwijs, welke voornamelijk opgericht zijn, om in het steeds nijpender gebrek aan Inl. ambtenaren te voorzien.

Punten *b* en *c* zijn duidelijk geformuleerd, doch wat de verdediging aangaat dient in de naaste toekomst beslist te worden, of de *medewerking* zal bestaan in een financieele, dan wel in een daadwerkelijke *deelneming*.

Een derde nieuw geluid klinkt uit den *Indischen Vrijzinnigen Bond*, waarop in deze rubriek reeds eerder de aandacht werd gevestigd. Die Bond wil „waken tegen het overbrengen van Nederlandsche partijschappen naar het maatschappelijk zoo geheel anders geconstrueerde Indië", waar nog lange jaren als eerste eisch geldt: het hoog houden van het gezag, ook indien oppositie gevoerd moet worden tegen het beleid der Regeering.

De hr. v a n D ij c k vindt de strekking van het bovenstaande niet heel duidelijk en vraagt: of de Bond het gezag — in casu dat van de Nederlandsche Regeering — ook zou steunen, indien een tweede *Du Bus de Ghisignies* naar Indië werd gezonden, met het doel meer directe voordeelen uit de koloniën te trekken?

Duidelijker is de Bond in No. 1 van zijn beginselverklaring, waar hij regelrecht op zelfbestuur der bevolking van Ned.-Indië aanstuurt. Echter „toekenning van kiesrecht voor alle vertegenwoordigende lichamen aan Europeanen en Inlanders of daarmede gelijkgestelden, voorloopig op de basis van algemeene ontwikkeling" is niet zoo grif te onderschrijven. Om toch die individueele ontwikkeling te bepalen, zal men zijn toevlucht nemen tot het beoordeelen van schoolkennis en dan vraagt schr.: of den Bond het verschil tusschen een Westerschen staat en „het zoo geheel anders geconstrueerde Indië" wel helder voor den geest staat?

„Klassen- en rassenstrijd worden verworpen", zegt de beginselverklaring. Zal men zich dan in alle geschillen tusschen werk-gever en -nemer onzijdig houden? Hoe rijmt men daarmee, dat de Bond zal waken „tegen misbruik van economisch overwicht door den werkgever." Het rasverschil te ontkennen, ware struisvogelpolitiek.

Ook maakt de hr. v. D. een opmerking bij hetgeen in § 3 van het concept werkprogram voorkomt over het onderwijs en luidende: „in geheel Nederlandsch-Indië worde van overheidswege openbaar lager onderwijs gegeven, overeenkomstig de zich openbarende behoefte". Nederland heeft geleerd, hoe voorzichtig men moet zijn met die „zich openbarende behoefte." In de praktijk zal dat stelsel hierop neerkomen: dat, waar openbaar onderwijs niet uitdrukkelijk geëischt wordt door de bevolking, het ook niet zal worden gegeven.

En dan in het werkprogram verder: „Verplichte toelating op *elke* openbare school van alle kinderen, die het onderwijs kunnen volgen en waarvoor het minimum schoolgeld betaald wordt." Uitstekend geschikt voor een vrijzinnige vereeniging in Nederland, maar ontkent de bestaande verschillen in landaard, levenswijze, milieu enz., welke tusschen de bevolkingsgroepen bestaan.

„Rechtsbijstand van staatswege, gratis voor onvermogenden, ook voor niet-Europeanen, die recht zoeken". Waar zal men de daarvoor benoodigde gegradueerde juristen of ambtelijk erkende rechtskundigen vandaan halen?

Oprichting van verbeterhuizen voor de verwaarloosde jeugd, contrôle op voedingsmiddelen en passars, openbare wasch- en badplaatsen, dat alles is niet vergeten.

„Als een jongeling, die zich van zijn kracht bewust wordt, maar nog niet de gelegenheid heeft gehad die te meten, en zich daarom tot alles in staat acht, heeft de I. V. B. in jeugdig élan zich zijn taak van werkzaamheid zoo uitgebreid mogelijk gedacht. Zelfkennis zal ook hier tot beperking en beperking tot een vruchtdragender arbeid leiden."

Jong-Javanen in dienst van de bergcultures en verbetering der methoden.

Volgens de *Publicaties* van het *Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat* heeft de heer C. H a m a k e r op een vergadering der *Rubberplantersvereeniging* bovenstaand onderwerp behandeld.

Hij begon met op te merken, dat velen, zoowel werkgevers als anderen, er zich te weinig rekenschap van geven „dat het volk, waaronder ze leven, bezig is met groote snelheid te evolueeren, tot krachtiger uiting van zijn innerlijke eigenschappen". „Landman en edelman tegelijk" heeft v a n S o e st in het Cultuurstelsel van den Javaan gezegd. De hr. H. voegt er bij: en werkman, niet als koelie, maar als geschikt werkman. Die geschiktheid dateert van de uitwerking van het veel verbeterd onderwijs.

Een leger van jongere Javanen wachten op werk, ja vragen er om.

Naast het oude type van sprietjestrekkende koelie of kruiperige „ja-broer-mandoer", zooals de bergcultures dat kenden, is iets geheel nieuws verrezen, hetgeen wel goeddeels te danken zal zijn „aan den degelijken Hollandschen schoolmeester", de verbetering der verkeersmiddelen en wellicht aan het zwaarder worden van de bestaansvoorwaarden. Hoe het zij, de Inlander, die hard werken wil, die meer geld wil verdienen: dan hij strikt noodig heeft, die van het werk houden kan om het werk zelf, die begrijpt en vertrouwen toont, hij *is* er. Hij vormt het materiaal, waarmee de cultures intensiever gedreven kunnen worden.

Met het bovengeschetste leger van eenigszins geletterde, werklustige Inlanders kan de grond beter bewerkt en onderhouden worden, de cultuurplant nauwkeuriger verzorgd, het oogsten accurater gedaan en de bemesting beproefd worden.

Wat men bij de heveacultuur begint te doen, n.l. te werken in de richting van individueele kennis en exploitatie van elken boom, en wat ook bij de andere cultures ingevoerd zal worden, is met dit personeel te ondernemen.

De schat ligt in den grond, als men hem er maar weet uit te halen. Doch een oud leerling eener lagere school is natuurlijk niet daarom al een goed werkman, de geschiktheid moet nog blootgelegd worden.

Het recept daarvoor is eenvoudig:

Geven, niets dan geven, zonder iets terug te vragen. In de eerste plaats een goed voorbeeld, dadelijk een goede betaling, om den betrokken leerling te geven zelfvertrouwen, zelfrespect en voorts lust.

Verder vertrouwen, voordat in 't minst gebleken is, dat het goed geplaatst is; voorts moeite geven voor uitleg en verklaring, een behandeling als gelijke en eenige belangstelling. Wie naar dit recept handelt, zal veel teleurstelling ondervinden, maar ten slotte zal hij trouwe, ijverige lustige medewerkers krijgen, met wie hij de hem toevertrouwde onderneming tot hooger bloei kan brengen."

De aanleg van Havenwerken in Nederland en Indië, beschouwd in verband met de Defensie.

In het *Bat. Nbl.* brengt ** in herinnering, dat bij het wetsvoorstel voor verbetering van den Waterweg tevens voorstellen werden ingediend ter verbetering van de forten, dat het wetsvoorstel tot drooglegging van de Zuiderzee belangrijke sommen vroeg voor het aanleggen van verschillende noodzakelijk geachte verdedigingswerken, en dat zelfs van een verbetering van de haven van *Scheveningen* is afgezien, omdat te groote sommen zouden noodig zijn voor de door die verbetering noodig geworden defensiewerken.

Hoe is het daarmede in Indië gesteld, wat betreft de haven van *Soerabaja, Tandjoeng Priok, Semarang, Tjilatjap, Banjoewangi, Makassar* en de a.s. nieuwe havenwerken te *Belawan*?

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.
FREDERIK HENDRIKLAAN 45.
Telephoon: SCHEVENINGEN 122.
Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

Regulateurs
Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES
in goud en zilver.
Grootste sorteering. - Laagste prijzen.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.

NEDERLANDSCH-INDISCHE
ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ
OPGERICHT IN 1857.
Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14
BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
BANKZAKEN.
SAFE-DEPOSIT.

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verscheping van goederen van
Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Eerste Electrische Lijstenfabriek
in DUINOORD
H. BOS, 2e Sweelinckstr. 99, Den Haag, Tel. H 8757
LIJSTEN voor Olieverf Schilderijen en
ENCADREMENTEN.
Opnieuw Vergulden van Spiegel- en Schilderijlijsten.
Specialiteit in OUD GOUDEN LIJSTEN, Belgisch fabrikaat.

Wordt *Antwerpen* een pistool op de borst van *Engeland* genoemd, zoo kan men *Makassar* wel bij een „zwaren vuurmond” vergelijken, gericht op de borst van *Java*.

Men wil Java ernstig gaan verdedigen en maakt op een dag stoomens afstands een keurige haven, zonder eenigen maatregel te nemen om die haven behoorlijk te beschermen. En is *Makassar* niet voldoende voor den vijand, zoo vindt hij op Java zelf goede, onbeschermde havens, terwijl maatregelen in voorbereiding zijn om den toegang tot belangrijke gewesten in de Buitenbezittingen (Deli, enz.) door betere, doch onbeschermde havens te vergemakkelijken. Het is er mee als met een slotheer in de oudheid, die zijn kasteel in staat van verdediging wilde brengen, zooals wij met Java immers wenschen te doen, maar die begon met de ophaalbrug over de slotgracht neer te laten.

De Landgerechten.

Indertijd is in deze rubriek gewag gemaakt van een bestrijding van Mr. H i r s c h van een artikel, in het *Soer. Hbl.* verschenen, over de landgerechten en waarin de aanstelling van assitent-residenten tot landrechters gewraakt werd.

Mr. H i r s c h trok partij voor de Regeering en meende, dat deze niet anders handelen kon en bij de invoering de vraag had op te lossen: of men het nieuwe Reglement en dus de gelijkstelling van alle bevolkingsgroepen dadelijk zou invoeren en waar men geen rechterlijk ambtenaar had, het Landgerecht aan de bestuurshoofden zou opdragen, dan wel of men op die plaatsen den ouden toestand zou bestendigen?

„Neen”, zegt N. in '*t Soer. Hbl.*, „dat was de vraag niet. Het wezenlijk kenmerk bestaat niet in het feit, dat de landrechter is een rechtskundig ambtenaar en iemand, die zich geheel aan de rechtspraak kan wijden, maar hierin, dat de landrechter *niet* is een bestuursambtenaar en dus niet in de verleiding komt om zijn macht als rechter te misbruiken om zijn macht als bestuurder onwettiglijk uit te breiden.”

Scheiding van bestuur en rechtspraak, ook waar het de politierechtspraak betrof, dat was het motief voor de oprichting der landgerechten. Benoemt men ass.-res. of controleur tot landrechter, zoo wordt het landgerecht verkracht en verlaagd tot de vroegere politierol, waar dan ook overtredingen van Europeanen zullen „berecht” worden.

Het door Mr. H i r s c h geschetste dualisme blijft bestaan, zoolang in de eene residentie een bestuursambtenaar, in de andere een van het B. B. onafhankelijk persoon recht spreekt.

Opgeheven wordt het dualisme door of de scheiding van bestuur en politierechtspraak overal radicaal door te voeren, d.w.z. speciale landrechters in te voeren, dan wel overal de politierechtspraak, ook die der Europeanen op te dragen aan bestuursambtenaren.

De Reg. is in een impasse geraakt, waaruit ze zich niet redden kan door 31 ass.-residenten tot landrechters te bombardeeren. En men moet niet denken, dat Inlanders en Chineezen daarvan dupe worden; deze zullen zeer goed inzien, dat het karakter der rolrechtspraak niet veranderd doordat een ass.-res. een toga aantrekt en een bordje: „landgerecht” op zijn kantoordeur zet!

De Reg. kan tot landrechter niet benoemen juristen, die er niet zijn, maar dan ga ze de nuttige instelling der landgerechten daarom niet bederven, ja ontwrichten. Daarmee is niemand gebaat.

De hr. B o o n voegt daaraan toe, dat de hr. N. gelijk heeft ten aanzien van het doel, waarmee de landgerechten in het leven zijn geroepen; maar daar gaat het niet geheel om.

Het is de vraag: of bij de Reg. de bedoeling voorzit de voorgenomen scheiding voor goed ongedaan te maken? En dat is haar bedoeling niet; de Reg. wil verder gaan met de scheiding en doet dat met de middelen, die haar *op dit oogenblik* ten dienste staan, maar met het doel om gaandeweg de niet-rechtskundige landrechter door juristen te vervangen, evenals dit indertijd gebeurd is met de landraden, toen eenmaal aangenomen was, dat die rechtbanken door juristen behoorden gepresideerd te worden. Met de uitvoering van dit principe hebben we geduld moeten oefenen, welnu, dat geduld wordt ook thans van de justiciabelen gevraagd.

Suriname.

Eenigen tijd geleden bespraken wij hier de meeningen van de heeren *Sibinga Mulder, Dr. Cramer* en *van Hasselt* over het z.g. „twee kaartenstelsel” in den Surinaamschen landbouw. Wij deelden toen mede dat er over dit onderwerp een debat zou plaats vinden in een plantersvereeniging tusschen de heeren *Cramer* en *van Hasselt*.

Dit heeft nu plaats gehad in de vergadering op 31 Maart j.l. te Djember gehouden door de vereeniging tot bevordering van landbouw en nijverheid te Djember.

Nadat de vergadering de discussies met belangstelling en volharding had aangehoord, nam zij met algemeene stemmen de volgende door den voorzitter, Birnie, voorgestelde moties aan.

1°. „De vergadering, gehoord de gevoerde debatten en rekening houdende met de opgedane ervaring in deze residentie, spreekt als haar gevoelen uit, dat het hebben van meer dan eene cultuur per onderneming of van gemengde cultures besliste voordeelen heeft ten opzichte van de risico, aan het landbouwbedrijf verbonden; doch zij is tevens van oordeel, dat de voordeelen spoedig verdwijnen bij een onoordeelkundige toepassing van het systeem.

2°. „De wenschelijkheid van vermindering van de risico bestaat zoowel voor groote als voor kleinere landbouwondernemingen, doch de toepassing zal op verschillende wijzen dienen te geschieden.”

Met applaus werd ook de volgende door den heer Folkersma voorgestelde motie aangenomen:

„De vergadering is van oordeel, dat de critiek, door den heer dr. Cramer vastgelegd in een brochure, op de door den heer van Hasselt te Paramaribo gehouden lezing, gerechtvaardigd is, omdat uit de heden gehouden debatten is gebleken, dat voor een goed begrip van hetgeen de heer van Hasselt bedoelde, de nadere toelichting van heden niet kon worden gemist”.

Uit die nadere toelichting bleek toch, dat de heer v. H. het thans niet zoo bedoelt, als hij te Paramaribo heeft gesproken, waardoor toen zooveel stof is opgeworpen.

Niet onverdiend is de terechtwijzing van de *Java Bode*:

„Eigenlijk behoorde het niet voor te komen, dat twee vooraanstaande ambtenaren in den tropischen landbouw tijd, inspanning en papier noodig hebben, de een om een bekende aangelegenheid geheel verkeerd te behandelen, de ander om haar weer recht te zetten. Als men nagaat wat de oppervlakkige beweringen van den heer van Hasselt tijdens zijn reisje door Suriname nu voor een nasleep hebben gehad, zal men den wensch uiten dat de noodzakelijkheid van cijfermateriaal ook voor kleine verhandelingen en besprekingen voortaan in het oog wordt gehouden en (ook?) dat de ambtelijke bediening alléén geen waarborg geeft voor de juistheid van het beweerde.”

Het bovenstaande, dat wij ontleenen aan het *Algemeen Handelsblad* van 20 Juni, Avondblad- Tweede blad, zal met voldoening gelezen worden door de Surinaamsche planters, die zooveel hebben moeten hooren om hun twee- en meer-kaartenstelsel bij de cultures.

Misschien zal dit debat tot gevolg hebben, dat de heeren deskundigen wat minder voorbarig worden in het uitspreken van een oordeel over toestanden in een land, dat zij slechts even bezocht hebben.

* * *

Als bijvoegsel van de *Nederl. Staatscourant* van 13 Juni j.l. is verschenen het „Verslag, uitgebracht naar aanleiding van een door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën opgedragen bezoek aan de kolonie Suriname, door G. J. van den Broek, c. i., ingenieur van den Rijkswaterstaat”.

Het zeer belangrijke verslag, waaraan interessante bijlagen zijn toegevoegd, handelt over de vraag hoe de afzet van het Surinaamsche hout in Nederland kan worden bevorderd.

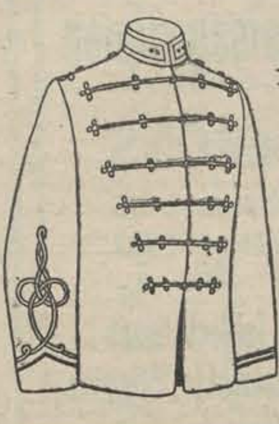
De heer *van den Broek* vat zijne beschouwingen als volgt samen:

„1. Om te trachten den afzet van Surinaamsch hout in Nederland te bevorderen zal noodig zijn uitbreiding van de kennis van de houtsoorten en verbetering van de wijze van exploitatie.

2. Voor de uitbreiding van de kennis is in Suriname noodig voortzetting van de exploratie en de inventarisatie van de bosschen en van het verzamelen van herbariummateriaal, in Nederland studie van de botanische, microscopische en technische eigenschappen en onderzoek in de practijk.

3. Aan het Koloniaal Instituut ware te vragen de leiding van de bestudeering van de Surinaamsche houtsoorten in Nederland op zich te nemen.

4. Voor een exploitatie van de bosschen in het groot is de tijd nog niet gekomen; voorloopig zal de exploitatie zich kunnen beperken tot het met zorg aankappen van proefzendingen op niet te kleine schaal; geleidelijk kan zich dan met de uitbreiding van de kennis van het hout en de vermeerdering van den afzet de exploitatie ontwikkelen.

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.

Uitrustingen
voor O. en W. Indiën
voor Civiel en Militair.
(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Zuid-Hollandsche
Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22
's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe Leden aan.

Behalve GOED BROOD wordt U een dividend van 5 % gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven ƒ 52.000.000.-

ROTTERDAM	AMSTERDAM	's-GRAVENHAGE
Boompjes	Rokin	Mauritskade
Feijenoord	Zaandam	Bezuidenhout
Glashaven		Kneuterdijk
Schiedam		Naaldwijk
Vlaardingen		Rijswijk
		Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.
SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging
Kapitaal en Rerserven ƒ 5.750.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Ede	Sneek
Alphen a/d Rijn	Franeker	Stadskanaal
Amersfoort	Geldermalsen	Terneuzen
Apeldoorn	Gouda	Tholen
Arnhem	Groningen	Tiel
Barneveld	Harlingen	Uithoorn
Bodegraven	Heerenveen	Utrecht
Coevorden	Hengelo (O.)	Veenendaal
Culenborg	Katwijk	Vlissingen
Delft	Leeuwarden	Wildervank
Doetinchem	Leiden	Woerden
Dokkum	Purmerend	IJmuiden
Dordrecht	Schagen	Zeist
Drachten	Sliedrecht	Zierikzee

Disconteeren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

56. Het aankappen van de proefzendingen zou zoo mogelijk door een exploitatie-maatschappij onder toezicht van het Boschwezen of anders door het boschwezen zelf moeten geschieden.

6. Voor de behandeling van de proefzendingen in Nederland, voor de introductie van het hout en het zoeken van een markt zou het wenschelijk zijn te trachten de medewerking van den houthandel te verkrijgen."

In verband met hetgeen sub 3 is gezegd, lezen wij in het verslag (blz. 12) dat uit voorloopige besprekingen is gebleken, dat het Koloniaal Instituut, indien zulks door den Minister van Koloniën gewenscht wordt, zich naar alle waarschijnlijkheid wel met dit onderzoek zal willen belasten en de daaraan verbonden kosten dragen, waarbij voor het zuiver botanisch deel het Van Eeden-fonds zijne hulp zal blijven verleenen.

Op blz. 19 lezen wij: ,,De afzet van het Surinaamsche hout in Nederland zal, wil deze het tot een belangrijk bedrijf der kolonie brengen, nog jaren de ernstige zorg zoowel van het gouvernement als van het particuliere initiatief in Suriname en Nederland noodig maken."

......,,Zelfs — aldus de schrijver op blz. 20 en 21 — zou ik tot de behandeling der leveringen in Nederland door de exploitatie-maatschappij, die den aankap in Suriname verricht, niet adviseeren, maar veeleer willen trachten den houthandel voor deze proefzendingen te interesseeren, zoodat deze de administratie en de verzending der eerste zendingen en de verdere bekendmaking op zich nam.

Een bestaande houthandel toch zal de behandeling van de betrekkelijk toch kleine zendingen op goedkoopere wijze kunnen verrichten dan eene speciale Surinaamsche houtexploitatie-maatschappij; deze laatste zou de concurrentie en zelfs de tegenwerking van den houthandel te vreezen hebben, wat dan ook van vroegere maatschappijen dikwijls als klacht vernomen is.".......

Van dit laatste zouden wij treurige ervaringen kunnen mededeelen van ondernemende mannen in Suriname, die getracht hebben hout naar Nederland uit te voeren.

,,Bij den houthandel in Nederland — zoo vervolgt de schrijver op bl. 22 — bestaat thans nog weinig vertrouwen in het Surinaamsche hout, wat zijn oorzaak gedeeltelijk vindt in de onbekendheid er mede, gedeeltelijk ook in de weinig gunstige ervaring, die met enkele leveringen is opgedaan. Daartegenover echter staat de overtuiging, dat, indien zijn bruikbaarheid mocht blijken, het hout uit een Nederlandsche kolonie, dank zij ook den steun van Rijkswege, een zekeren voorsprong heeft boven even goede soorten uit vreemde landen. Zou het dan ook moeielijk zijn den houthandel zoover te krijgen, dat deze zich voor belangrijke bedragen in een houtaankoop-maatschappij wilde interesseeren, of wel groote hoeveelheden Surinaamsch hout zou willen inkoopen, het komt mij op grond van voorloopige besprekingen zeer wel mogelijk voor, dat een of meer der Nederlandsche groote houthandelaren de behandeling der proefzendingen op zich zouden willen nemen en voor de vorming van een markt voor het hout alle moeite doen."

Deze laatste mededeeling is zeer belangrijk. Pakken de bedoelde houthandelaren de zaak ernstig aan, dan twijfelen wij niet aan den goeden uitslag.

Als men in het artikel ,,*hout en houthandel*" in de ,,*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*" ziet hoeveel er geschreven is over de Surinaamsche houtsoorten, dan doet het vreemd aan nu nog te lezen over onbekendheid van de houthandelaren met die houtsoorten. Die belang stelt in het onderwerp leze daarover een artikel van ouden datum, getiteld ,,*De rijkdom der Surinaamsche bosschen in meubelhout*" in het ,,*Tijdschrift voor staatshuishoudkunde en statistiek*, door *Mr. B. W. A. E. Sloet tot Oldhuis*, zevende deel (1852), blz. 495—519.

* * *

Wij hebben weer de aandacht te vestigen op een artikel van de hand van den heer *Fr. Oudschans Dentz* in het ,,*Tijdschrift voor Economische geographie*" van 15 Juni. De schrijver heeft het nu over de economische hulpbronnen van Suriname. Een lange reeks van vezelstoffen, oliën en vetten, gommen en harsen, looimiddelen, kleur- en verfstoffen en geneeskrachtige kruiden passeeren de revue. Dat er zoo weinig aandacht geschonken wordt aan al deze rijkdommen der wouden zal wel daaraan toegeschreven moeten worden dat er gebrek aan handen is.

* * *

In de Surinaamsche bladen vinden wij vermeld dat te Paramaribo een bos bananen gekapt is, die een lengte heeft van 1,30 M., een dikte van 0.50 M. en een gewicht van 64 K.G. Het aantal ,,handen" bedraagt 17; aan de eerste zitten 24 ,,vingers", aan de laatste 20, in het geheel 374 bananen. Een reuzenbos dus.

* * *

De Inspecteur v. h. Onderwijs in Suriname maakt bekend dat op de beide openb. scholen v. u. l. o. te Paramaribo het schooljaar 1916—1917 eindigt 30 Juni 1917; het schooljaar 1917—1918 loopt van 1 Juli 1917 tot 30 April 1918, terwijl in volgende jaren het schooljaar duurt van 1 Mei tot 30 April.

Het klimaat eischt dat de groote vacantie valt in September en October, de warmste maanden. Tot dusver begon daarom het schooljaar begin November om half September te eindigen. Zal nu de groote vacantie midden in het schooljaar vallen? Het motief voor deze wijziging is ons niet bekend. Niet aan te nemen is het, dat men daartoe is overgegaan in het belang van de enkele leerlingen, die jaarlijks naar Nederland gaan ter voortzetting hunner studiën.

WAT DE INLANDER ZEGT.

S. I.-raadgevingen. Te Djombang heeft, volgens de *Bintang Soerabaja*, de *Sarikat Islam* een door 700 personen bezochte vergadering gehouden, welke werd gepresideerd door den voorzitter van de Centrale S. I., die een rede hield, waarin hij de dessalieden opwekte, toch vooral niet gereedelijk hunne gronden aan de fabrieken te verhuren, daar deze toch gewoonlijk veel te lage prijzen daarvoor betalen, en in geval van noodzakelijkheid tot verhuur, toch vooral voorzichtig zijn, zich niet te laten beetnemen, gerust hooge prijzen te vragen. Ook wekte hij de menschen op, om geen tabak meer te planten, daar ze hun product niet, of tegen veel te lage prijzen zouden moeten verkoopen.

Inl. Staatswoningen. In het Maleische orgaan *Si Tetap* van de ,,*V. S. Teepé*" komt een klacht voor over den bouw van staatswoningen voor het Inlandsch personeel van de S. S. te Cheribon, wijl die niet voorzien zijn van W. C. noch van badkamers, putten of ander drinkwater. Deze klacht is inderdaad juist, zegt de redactie en voegt daaraan toe. Er zijn ruim 60 *pétaks* voor even zoovele huisgezinnen. De naaste *Kali* (het Soekalitakanaal) stroomt een halve paal er van daan. In elke *pétak* slaapt het geheele gezin in één kamer, wat zeker in strijd is met de goede zeden.

Pestbestrijding. De *Darmokondo* heeft van vertrouwbare zijde vernomen, dat de pestbestrijding dienst heeft toegestaan, dat de wanden der reeds verbeterde woningen mogen worden gedekt met *képangs* (beschotten van dicht vlechtwerk uit dunne bamboerepen). De pestratten van nu zijn dus — alzoo de schrijver — niet meer zoo gevaarlijk als die van toen. Of nestelen er geen muizen en ratten meer tuschen *gédék* (beschot van grof vlechtwerk van breede repen bamboe) en *kepang*? Onze goede, vroegere assistent-resident Petrus Blumberger, zal uit zijn vel springen, als hij verneemt, dat nu *képang* in plaats van Chineesch papier mag worden gebruikt.

Nieuw Inl. Blad. De *Bintang Soerabaja* vernam, de verschijning van een nieuw Maleisch Nieuwsblad, dat zooals de naam *Soeara Prijaji* trouwens aangeeft, de belangen van de Inlandsche ambtenaren zal behartigen. Met April zou het eerste nummer uitkomen.

Inl. Groot-Industrie. In een ,,Ingezonden stuk" in de *Sinar Djawa* wordt gevraagd, waarom *Boedi Oetomo* en de *Sarikat Islam* er geen werk van maken om fabrieken op te richten voor het maken van lucifers, meubels enz. door en voor de Inlanders zelve. Indien daarvoor geschikte personen bij tientallen gezonden werden naar de centra, waar zij de bedrijven konden leeren, zoude men spoedig een kern van vakmenschen verkrijgen, die aan het hoofd van dergelijke zaken kunnen staan. De gelden, benoodigd voor de uitzending van die menschen, zoomede later voor de oprichting der bedoelde fabrieken, zoude gemakkelijk te bekomen zijn, indien bijv. elk huisgezin en ieder ongehuwde, die zijn eigen kost verdient, *f* 1.— per jaar wilde offeren. De redactie teekent hierop aan, dat het denkbeeld prachtig en zeer behartigingswaardig is, maar...... en ten slotte slaakt zij de verzuchting: ,,Helaas! Hoe zullen die guldens geïnd worden, waar men nu reeds moeite heeft met contributies van *f* 0.35 's jaars binnen te krijgen?

Rekesten. In hetzelfde blad is de tekst overgenomen van een aan den resident van Semarang gericht rekest, waarin verzocht wordt de gevolgen te willen opheffen van een zeventien jaren geleden ondergane veroordeeling van twee maanden ten arbeidstelling, wegens ,,vechten", daar tengevolge

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 .... Telefoon 2005
Noordeinde 17a..... Telefoon 6537

..... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes .....
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs
Steeds ruime sorteering, prima coupe en kwaliteiten.

G. JANSSEN v/h Janssen & Coenen

DEN HAAG, v. Merlenstraat 79, Tel. 6388.
AMSTERDAM, Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

HOOGERE BURGERSCHOOL
5-jarige cursus
met voorbereidingsklassen.
VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS **erkend** als een H.B.S. met 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld *f* 950.-/*f* 1250.-.

Tot heden slaagden:

107 cand. voor Eindexamen H.B.S. 5-j. c.
19 „ „ Kon. Mil. Acad.;
27 „ „ Cadettenschool;
17 „ „ Adelborst;
20 „ „ Cand. O. I. Ambt.; Zeev. en Machinistenschool, Posterijen, enz.

De Directeur:
H. WULLINGS.

Augustus 1916.

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage
Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleeding voor Dames en Heeren
en Avondkleeding.

Hôtel Astoria et de Paris
Modern Familie-Hôtel
Hoefkade 9-11 - Tel. 6056
Station H.Y.S.M. Den Haag

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A halte Valeriusstraat DEN HAAG

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeelig van **nieuwe** of **Tweedehands Meubelen** willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND van 10 tot 4 uur.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.
Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:
ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

van deze straf rekestrant tot nu toe voor benoeming tot dessahoofd niet in aanmerking kon worden gebracht.

De hoofdredacteur van dit blad, ondersteunt dit verzoek, met verwijzing naar de circulaire van den le Gouvernements-Secretris d.d. 13 November 1916 no. 2845/A. r.

De *Sinar Djawa* bevat ook een rekest voorzien van de noodige toelichtingen van de zijde van de *Centrale S. I.*, opkomende voor de belangen van verschillende vereenigingen op Madoera, waar tal van bezwaren gerezen zijn tegen de wijze, waarop de briquetteering is ingevoerd, bij de zoutwinning en levering, zonder dat van verhooging van prijs sprake is. Gerept wordt van de daaruit ontstane ontevredenheid onder de zoutmakers. Verzocht wordt om weer tot de oude werkwijze te mogen terugkeeren of de aan de zoutmakers te betalen prijs van het zout te verhoogen van f 10.— tot om en bij de f 25.— per *kojang*.

Islamitisch Onderwijs. In de *Pewarta Deli* wordt geklaagd, dat men in Ned. Indië nog zoo weinig bekend is met den Islam, zoodat de Mahomedanen feitelijk niet volgens de voorschriften daarvan leven. De schrijver acht 't zeer gewenscht, dat er vele scholen worden opgericht, speciaal voor het onderwijs in den Islam, en betoogt, dat de oprichting dezer scholen de taak is van het Ned.-Gouvernement. Wellicht zal beweerd worden, dat het Gouvernement over de daarvoor benoodigde gelden niet zal kunnen beschikken, welnu — zoo oordeelt de schrijver — dan kan bedoeld onderwijs op de Gouvernementsscholen gegeven worden.

Dit onderwijs behoeft dan zoo goed als niets meer te kosten, daar de geloovigen, die uitgezocht worden, om het te geven, dit wel gratis zullen doen, krachtens het voorschrift van hun leer. Zoo het Gouvernement echter, „om neutraal te blijven", niets van dit onderwijs weten wil, dan schiet er niets anders over, dan dat de meer met aardsche goederen gezegende Mohamedanen bij elkaar komen om zelf tot de oprichting dier scholen te besluiten. Zijn die er eenmaal, dan kan aan het Gouvernement om subsidie gevraagd worden. Dit zal wel niet geweigerd worden, daar het aan zoovele andere scholen gegeven wordt.

Klachten. In hetzelfde blad komt een lang artikel voor, waarin wordt opgekomen tegen de onbarmhartige wijze, waarop de controleur van Mandeling (Th. Grondijs) *te werk gaat onder de Inl. bevolking*, ten aanzien van het schoonhouden der erven en bij de inning der betalingen. De schriftelijke bevelen van den controleur worden er bij overgelegd. Beweerd wordt, dat hij eens een vijftigtal achterstalligen, op wier aangezicht te lezen stond, dat zij onder de zeer behoeftigen te rekenen waren, in den laten namiddag vóór het kantoor liet verzamelen en wachten — nog wel gebonden — waar zij vreeselijk door de muskieten gebeten werden. Af en toe kwam de controleur naar hen kijken en vroeg: „zult ge betalen, of niet?"

De schrijver hoopt in de eerste plaats, dat de opleiding tot controleur B. B. weer op de oude wijze mag plaats hebben, welke hen beter geschikt maakte om met de bevolking om te gaan, waardoor zij beter op de hoogte kwamen van hare nooden en behoeften. Ten tweede, dat de civiele gezaghebbers, die tot nu toe gekozen werden uit stuurlieden en machinisten, uit tuin-assistenten en gepensioneerde millitairen plaats zullen maken voor meer ontwikkelden, die verstand van besturen hebben.

De opstootjes in Tapanoeli. Naar aanleiding hiervan schrijft de *Pewarta Deli*, dat thans overal ongeregeldheden plaats vinden, waarvan gezegd wordt, dat daarvan de druk der heerendiensten en belasting de oorzaken zijn. Dat de regeering den heer Liefrinck voor het onderzoek dezer aangelegenheid heeft uitgezonden, is wel een bewijs, dat zij dit ook gevoelt. Toch hoort men later, dat de verschillende volksvereenigingen bij deze rustverstoringen de hand in het spel gehad moeten hebben, wat niet onmogelijk is, daar zij daartoe aanleiding gevonden hebben in het optreden van den een of anderen bestuursambtenaar of in het gebrek aan onderwijs voor de landskinderen. Ongelukkig genoeg is 't, dat de Regeering weinig of niets te hooren krijgt van het willekeurig optreden harer bestuursambtenaren, noch minder van het wel en wee der bevolking uit de rapporten, die haar door hare vertegenwoordigers worden voorgelegd. Het papier is o, zoo geduldig! De Inlandsche pers houdt niet op met de ambtenaren, die willekeurig te werk gaan, te signaleeren, maar, naar het schijnt, wordt daarvan geen notitie genomen. Wel wordt af en toe een blad vervolgd, wegens persdelict, om de schrijvers der artikelen vrees aan te jagen. Een verblijdend verschijnsel mag 't genoemd worden, dat zij zich echter niet laten ontmoedigen, indachtig aan de spreuk: „*brani kerana benar* enz." Gewenscht is het daarom, bij het uitbreken van ongeregeldheden in de eerste plaats het optreden van de betrokken ambtenaren aan een onderzoek te onderwerpen en niet dadelijk de schuld aan de volksvereenigingen te geven. Er is toch geen enkele vereeniging, die zich ten doel gesteld heeft het Gouvernement te weerstreven, maar wèl dient er rekening mee gehouden te worden, dat daar, waar zulke vereenigingen bestaan, eerder verzet zal worden gepleegd tegen willekeurige handelingen van een ambtenaar. Indien men de belangen van de bevolking ernstig behartigen wil, moeten de ambtenaren, die te dien opzichte hun plicht verzaken, eenvoudig weggejaagd worden. Wij vertrouwen — alzoo de schrijver — dat de Regeering wel niet zal twijfelen aan de gehechtheid van de Inlandsche bevolking, jegens het Koninkrijk der Nederlanden, maar die liefde *en* trouw worden wel dikwijls op een zware proef gesteld, tengevolge van het optreden van ambtenaren, die de Inlanders als pandelingen beschouwen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Anti-Alcohol. De *Tjhoen Tjhioe* maakt er melding van, dat de Regeering vast besloten is om maatregelen te nemen tegen het toenemend gebruik van sterken drank door Inlanders. In de eerste plaats zullen geschriften verspreid worden, zoowel voor volwassenen als voor leerlingen van scholen, waarin zoo duidelijk mogelijk het nadeelig gevolg van het gebruik van alcohol zal worden uiteengezet. Deze geschriften zullen samengesteld worden door een ambtenaar, lid van de Commissie voor de volkslektuur.

Inl. Revolutie. De *Pertimbangan* beschrijft in een hoofdartikel, onderteekend *Analyse*, de mogelijkheid van een revolutie in N.-I.

Daarvoor is, volgens schrijver, niet alleen noodig, dat het volk er in slaagt de Regeering omver te werpen, doch ook, dat het daarna in staat is zelf het bestuur te voeren. De eigenlijke bevolking van Ned.-Indië, de Inlanders, zijn, zelfs al zou hun het eerste gelukken, tot het laatste niet in staat zijn. Als over een honderd jaar, vooropgesteld, dat Indië nog een Nederlandsche Kolonie is, de Inlander zich intellectueel heeft opgewerkt, dan zou, meent de schrijver, bij eene algemeene ontevredenheid, zooals die tegenwoordig heerscht, van een revolutie sprake kunnen zijn, doch die zal zich dan niet keeren tegen de Regeering, maar tegen den Volksraad, die in den loop der jaren steeds meer bevoegdheden zal krijgen en met die bevoegdheden ook de verantwoordelijkheid daarvoor. Vele maatregelen der Regeering, concludeert schrijver, dragen het kenmerk van den Inlander te willen beschermen tegen andere rassen. In den Volksraad zullen die andere rassen over den Inlander regeeren. Er zal nog eens een tijd komen, dat de Inlanders bij de Regeering steun zullen moeten zoeken tegen den Volksraad, evenals thans de ingezetenen van Batavia bij de Regeering steun zoeken, met betrekking tot den aankoop van het land Petodjo tegen den gemeenteraad, welke notabene die ingezetenen heet te vertegenwoordigen.

Evolutie in Theorie en Praktijk. „Er is geen ongeluk zoo groot, of er is nog een gelukje bij" — schrijft de *Tjahaja Timor* — die er op wijst, dat ook de tegenwoordige oorlog groote dingen heeft geboren doen worden, zooals bijv. de handelsduikboot. *Hendraja* (de schrijver) is er van overtuigd, dat de druk, waaronder thans Indiës zonen gebukt gaan, de zweepslag is, die hen zal opjagen tot nadenken en evolutie doen komen. Indien zij echter onder dien druk, maar bij de pakken blijven neerzitten, ach en wee roepende, dan zal er stellig geen verbetering komen. Er moet een krachtige wil zijn, om iets tot stand te brengen. Er wordt thans véél over de evolutie *gesproken*, daden en praktijk zijn nog niet veel aan den dag gelegd. Theorie zonder praktijk is als de bij zonder honing. Dit mogen de leiders wel bedenken.

In hetzelfde nummer van bovengenoemd blad klaagt „*Boeloewanger*" er over, dat de evolutie zoo langzaam voortschrijdt. Hij weet daarvoor twee oorzaken te noemen. Vele menschen beseffen nog niet het nut van het onderwijs, zij zijn tevreden met hetgeen er is en verlangen niet naar meer. Er bestaat geen ernstige wil. Om spoediger tot een algemeene evolutie te komen, geeft de schrijver in overweging, dat zij, die op eenig gebied goed onderlegd zijn, lezingen en voordrachten gaan houden op verschillende plaatsen. Indien zich in alle afdeelingen en gewesten vereenigingen tot dit doel gevormd hebben, welke zich dan met elkaar in verbinding gingen stellen, zou er stellig gelegenheid zijn om deze lezingen kosteloos te doen bijwonen.

Ook *Si Miskin* geeft in hetzelfde blad een verhandeling over *Evolutie*. Om daartoe te komen is, zegt hij, bezit van kennis en geld noodig. Een ieder, is verplicht om dit bezit te verkrijgen. Van uit dit standpunt bezien, moet het bij zoovele volwassenen gelaakt worden, dat zij zich nog door hunne ouders laten onderhouden. De wereld is groot genoeg. Laten zij als de Hollanders doen en naar andere landen trekken, om aan den kost te komen. Ook dan kunnen zij immers nog hun geboortegrond liefhebben, zooals de Hollanders in verre gewesten doen, die tevens de verkeerdheden van dien grond weten te dekken.

Vooruitgang? Ook kan hij zich er niet mede ver-

J. N. MULLER,

En gros Singel 233 Telephoon 6011. — **Amsterdam** — En détail Paleisstraat 45 Gevestigd 1826.

Fabriek en Magazijnen van Koffers, Tasschen en fijne Lederwaren.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog. Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

DE BLOOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeerderij

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.
'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij

Barentszstraat 2a — **'s-Gravenhage**

VERLEENT CREDIETEN
.... tot elk bedrag ....

Billijke voorwaarden — **Directe afdoening.**

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeekstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.........
.............GRATIS VERKRIJGBAAR

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

...... Melkinrichting ......

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR"

Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

eenigen dat de XXe eeuw beschouwd wordt als de meest verlichte. Marconi (Marconigraaf) en Röntgen (X-stralen) worden de lichten dezer eeuw genoemd. Maar tegenover deze namen kunnen gesteld worden andere, waarvan de dragers in vorige eeuwen geleefd hebben, z.a. Newton, Leibnitz, Napoleon Bonaparte, Cromwell, Victor Hugo, Molière, Goethe, Schiller, Shakespeare, Byron, Dante, Mozart, Beethoven, Haydn, Bismarck, Robert Fulton en George Stephenson. Ten slotte worden door hem de oorlog en de menschelijke slachting als bewijs aangehaald van den achteruitgang van Europa. Hoevele honderden jaren zullen er noodig zijn, roept hij uit, om te herstellen, wat thans verwoest is. Hoevele milliarden gelds zijn niet nutteloos weggeworpen? Welke voordeelen zullen er van dezen oorlog getrokken worden? Er is een slachting gekomen onder de menschen, het geloof is vertrapt, de landen zijn verwoest, kapitalen zijn vernietigd, hongersnood en andere bezoekingen worden verwekt. Is dit vooruitgang te noemen?

Een vergelijking. De *Perniagan* maakt een vergelijking tusschen de politie vroeger en thans te Batavia, den vorigen hoofdcommissaris (R.) en den tegenwoordigen (B.) Niettegenstaande er commissarissen, opzieners zijn aangesteld, het aantal oppassers is vermeerderd, daargelaten nog hun militaire opleiding, is de veiligheid eerder achter- dan vooruitgegaan. Wel is waar, is het gehalte der politieoppassers nooit hooger geweest dan het peil van waterdragers en tjendolverkoopers, maar zoolang de commissarissen en opzieners hunne tochten per fiets of auto verrichten en feitelijk niets anders doen dan politieposten inspecteeren en zoolang er geen eind gemaakt wordt aan het willekeurig en onnoodig ruw optreden der beambten, kan een werkelijke verbetering niet verwacht worden. De vergelijking tusschen de beide hierbovengenoemde hoofdcommissarissen valt zeer ten nadeele van den tegenwoordigen titularis uit.

Van Vreemde Koloniën.

Geen Zuid-Afrikaansche republiek.

In den Zuid-Afrikaanschen Volksraad is een poging gedaan om tot een uitspraak te komen over de republikeinsche gezindheid in de volksvertegenwoordiging. De agitatie, die de nationalisten levendig houden voor een herstel van de zelfstandige republiek verdriet de partij, welke van een geleidelijke ontwikkeling van de Britsche kroonkolonie zooals zij nu is alle heil verwacht. De afgevaardigden moesten ten opzichte van dit vraagstuk nu maar eens kleur bekennen en dan zou blijken hoe gering 't aantal is van hen, die de verantwoordelijkheid durven aanvaarden voor 't verzet en 't ontevredenheid kweeken, zoo werd gezegd.

De voormalige eerste minister Merriman diende een motie in, waarin de pogingen om republikeinsche propaganda te voeren werden afgekeurd. Bij de verdediging hekelde hij Hertzog, alsmede Tielman Roos en Poutsma, de opstellers van een manifest, waarin wordt aangedrongen op behandeling van de kwestie der onafhankelijkheid van Zuid-Afrika, door het congres dat de vredes-bepalingen zal vaststellen. Hij noemde dit een poging om de constitutie van Z. A., die nu op goeden grondslag berust, teniet te doen, die poging is uiting van een uiterst kleine minderheid en heeft niet de minste kans van slagen en zou slechts tot de verschrikkingen van den burgeroorlog kunnen leiden.

De republikeinsche propaganda noemde hij een duivelswerk, dat ten doel heeft de twee blanke rassen te verdeelen en tegen elkander op te zetten.

Botha verklaarde de stichting van een republiek voor onmogelijk, een poging daartoe zou tot een wanhopigen strijd leiden, waarin 't Boerenvolk instede van meer vrijheid te bereiken, gevaar van vernietiging zou loopen. Hij schreef 't oproerig gepraat toe aan teleurgestelde eerzucht van sommige politici, die nu met vuur spelen. De eenige toekomst voor Z.-A. ligt in 't samengaan der rassen.

Voor de republikeinsche beginselen kwamen in 't krijt Colin Steyn, zoon van den overleden president van Oranje-vrijstaat, die de wijziging langs constitutioneelen weg bepleitte; kolonel Cresswell, leider van de arbeiders, die voor Z.-A. een beëindiging van alle vrijheden verwacht, als D. niet verslagen wordt; generaal Hertzog, die de politiek van Botha heftig aanviel, maar daar de Engelsch sprekende Z.-Afrikanen niet bereid zijn bij de Br. regeering om herstel van de republiek te vragen, was hij op 't oogenblik geen voorstander ervan hiertegen in te gaan en dus ook niet van republikeinsche propaganda.

Onder toejuichingen van den overvollen vergaderzaal werd de motie-Merriman met 72 tegen 21 stemmen aangenomen.

Eerst was nog door den nationalist de Waal een amendement ingediend, waarin werd ontkend, dat 't streven naar onafhankelijkheid deloyaal en onwettig is en sympathie werd geuit voor de gepubliceerde bedoeling der geallieerden om elk volk vrij te laten zijn eigen lot te bepalen.

De hierin opgesloten logica werd met utiliteits-argumenten verdrongen, zoodat 't amendement ook alleen de stemmen van een twintigtal nationalisten had kunnen verwerven.

Hiermede staat dus al vast dat Z.A. geen stem zal verheffen om bij den algemeenen vrede zijn onafhankelijkheid terug te krijgen. Maar omtrent de kwestie, die Cresswell zoo gaarne tot een diepgaande bespreking had gemaakt, de verwachting van 't Z. A. volk, dat Zuid-West-Afrika niet aan Duitschland zal worden teruggegeven, werd niets gezegd dat voor een beslissing of bedoeling als aanwijzing kan dienen. Voor zoover Cresswell als vertolker van den arbeiderswensch mag worden beschouwd, weet men nu alleen dat deze op 't behouden van Z.-W.-Afrika gericht is.

Oost-Afrika.

De strijd is zoo naar de kust verplaatst dat land- en zeemacht weer hebben kunnen samenwerken.

Reuter seinde nam. vanaf 10 Mei zijn de strijdkrachten der geallieerden bezig geweest om de oevers van den mond van de Lukeledi van vijanden te zuiveren. Gesteund door vuur van de oorlogsschepen werd, bij verrassing een landing nabij Abreveka bewerkstelligd. De D.-afdeeling infanterie en bereden zeesoldaten, die daar de bezetting uitmaakten, werden verdreven en tot Ablama, 23 mijl Z.-W.-waarts, vervolgd.

Den 12en Juni zouden patrouilles uit Kilwa er in geslaagd zijn den voedselstapel der D. te Utigeri te vernielen.

't Blijft dus, zooals wij vroeger reeds schreven, doorloopend overwinnen zonder dat de overwinning bereikt wordt.

't Lot der bezetting van Koet el amara.

't Fatum dat deze bezetting achtervolgd heeft, schijnt haar nog niet los te laten. Na de langgerekte verdediging, met al haar ellende, de grievende overgave aan de Turken en de onvermijdelijke krijgsgevangenschap. Generaal Townsend zelf is naar Constantinopel overgebracht, maar 't meerendeel der krijgsgevangenen schijnt in Mesopotamië gehouden te zijn. De sedert zegevierend volbrachte opmarsch der Engelschen en Russen, zal de gemoederen der T. daar niet zachter hebben gestemd, en dat men er niet voor een kleinigheid vervaard is, is helaas bekend uit het lot der beklagenswaardige Armenische bevolking uit die streek. Hoewel wij op de geruchten over slechte behandeling van krijgsgevangenen, die de partijen elkander wederzijds verwijten, niet dadelijk ingaan, en wij hopen dat die betreffende deze E. gevangenen ook onwaar gemaakt kunnen worden, vreezen wij toch dat zij wèl waar kunnen zijn. De censuur laat bovendien alleen door wat zij bekend wil laten worden en 't gebeurde kan dus slechts moeilijk en langzaam tot ons komen. Vele Eng. en Indische krijgsgevangenen zouden zijn omgekomen ten gevolge van slechte behandeling en gebrek aan medische hulp, meer dan de helft van de bij Koet el amara gevangen genomenen zouden zoo reeds hun einde gevonden hebben. Gemeld wordt dat de Zwitsersche roodekruis commissie 't kamp in de Taurus, waar deze soldaten verblijven, niet heeft mogen bezoeken. 37 gevangenen werden naar een hospitaal onder Europeesche leiding gezonden, volgens den Europ. dokter, die aan 't hoofd stond, konden 35 gered worden, maar hij en zijn assistent werden verwijderd en in 2 weken stierven 21 ervan. Ook van de slechte verzorging in de hospitalen of kampen te Aleppo, Marmurea en Katma (N. Syrië) worden treurige staaltjes genoemd van onvoldoende voeding en verzorging.

Duitsch ijveren in Afganistan.

Tracht D. inderdaad weer invloed in Afganistan te winnen, of wordt 't slechts van kuiperijen beschuldigd om de Russen tegen D. op te zetten? D. agenten zouden in Afganistan en omliggende landen volgens een nauwkeurig beraamd plan gepoogd hebben wanordelijkheden in 't leven te roepen, maar dit is hun niet gelukt. De emir heeft aan alle verlokkingen weerstand geboden, de D. agenten zijn gedwongen zijn gebied te verlaten, behalve enkelen die gevangen genomen zijn. Zoo is ook luitenant Hentig te Berlijn teruggekeerd, die als aardrijkskundige een reis heeft gemaakt, waaraan politieke bedoelingen worden vastgeknoopt. Hij moest om zijn land te bereiken door China, over de Stille Zuidzee en den Atlantischen Oceaan, via Skandinavië reizen. Dit is op zich zelf een sterk stuk in dezen tijd, maar zijn zending is, volgens Reuter, ten eenemale mislukt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Natuurmonumenten van Ned.-Indië.

Blijkens een aankondiging in ,,De Indische Gids'' (Nr. van Juni) is verschenen: Natuurmonumenten van Nederlandsch-Indië. Mededeeling No. 1, samengesteld door Ds. S. H. Koorders.

Deze uitgave zal ,,Korte mededeelingen'' bevatten over ,,Ned.-Indische natuurmonumenten''. Het is geen periodiek, maar een publicatie die op ongeregelde tijdstippen, als eene gewenschte aanvulling van het Jaarverslag der Ned.-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming verschijnt. Voor de voortzetting der uitgave wordt een krachtig beroep gedaan op den steun en de medewerking der leden dezer vereeniging.

De redactie der ,,Korte mededeelingen'' wordt gevoerd door een commissie, voorloopig bestaande uit de heeren K. W. Dammerman, S. H. Koorders en T. Ottolander, resp. 1e Secretaris, Voorzitter en Onder-Voorzitter van genoemde vereeniging.

Een nieuwe brochure van den heer J. B. v. Heutsz Jr.

Bij J. Muusses te Purmerend verschijnt een reeks brochures onder den algemeenen titel: De invloed van den oorlog op onze samenleving. Redactie H. S. Uyekruyer. Het jongste nr. is geschreven door J. B. Van Heutsz Jr. en getiteld: De invloed van den oorlog op onze koloniën.

De heer v. H. geeft eerst een overzicht van den staatkundigen ontwikkelingsgang van Indië — sterk gekruid en gepeperd, zooals we dat van den schr. gewend zijn — om daarna zijn lezers bezig te houden met de defensie van Indië. Schr. laat de economische factoren buiten beschouwing.

De Ingenieur.

In het Nr. van 23 Juni eene geïllustreerde beschouwing van Dr. Ir. J. H. A. Haarman over ,,De viaduct over het ravijn der Tjipamottan in de lijn in aanleg Bandjar—Parigi der Staatsspoor- en tramwegen in Ned.-Indië.

Verder een kort stukje van den Ir. N. Wing Easton,

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

,,HUIZE ZEELANDIA"
Pension van den 1sten Rang.

Statenlaan 100 DEN HAAG.
Telefoon Schev. 2231.
PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

Kantooropleidingcursus ....
f 10.-, f 12.-, f 15.- per maand en verder clubjes voor elken leeftijd.
......Anneveldt-Pitmanschool......
Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
Nijmegen, Arksteestraat 19
Anneveldt & Putter.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

GENEALOGISCH BUREAU
BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTSREGISTERS. BIJEENBRENGEN DER BENOODIGDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSERKENNING INLIJVING

HERALDISCH CARL KÖFFLER.
& VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS. ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREIDSTEN ZIN
DEN HAAG TELEFOON H.7840. OBRECHTSTR. 181.

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank
van Ambtenaren en Beambten.
Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.
Credieten met en **zonder** persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg f 5000.—.
Rentevergoeding 3,6 pCt.

Grand Hotel Café-Restaurant ,,VICTORIA".
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.
Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ
,,BOERHAAVE"
Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.
Opgericht 1907.
Verzekert U als Particulier voor **vrij Dokter, Apotheker, Ziekenhuis, Operatiekosten** enz. **Premie** vanaf f **6.-** per jaar, kind. f **3.-**
Prospectussen en inlichtingen gratis.
Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

getiteld: „De mineralen rijkdom van Ned.-Indië”, in antwoord op een artikel van Prof. Ir. R. W. van der Veen over dat onderwerp.

Ter nagedachtenis L. A. H. Lamie.

De afl. van 16 Juni van het Marineblad bevat een uitvoerige levensbeschrijving, onderteekend G. S., van den betreurden Voorzitter van de afd. Arnhem der Vereeniging „Oost en West”, den oud-kapitein ter zee Lodewijk Adriaan Herman Lamie, wiens nagedachtenis in het Kol. Weekblad van 12 April werd herdacht.

Huldiging Mr. C. Th. van Deventer.

Den 26en Mei j.l. hield het Indisch Genootschap zijne jaarvergadering, bij welke gelegenheid — zooals bekend is — aan het Genootschap een bronzen gedenkplaat met de beeltenis van Mr. C. Th. van Deventer werd aangeboden namens eenige Indische vereenigingen.

In het thans verschenen verslag dier vergadering vindt men woordelijk weergeven hetgeen bij die plechtigheid werd gezegd door den heer W. K. Tehupeiory (die de plaquette aanbood) en door den voorzitter van het Indisch Genootschap Dr. E. B. Kielstra.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 12 bevat o.m.: Indische cursussen voor onderwijzers. — Het grondgebied van Nederlandsch-Indië, door Prof. D. G. Stibbe (met afb.). — Een bootreisje (van Soerabaja naar Grissee). — Welke loopbaan staat voor Jong-Holland open? De Javasche Bank, door Mr. P. J. C. Tetrode (slot).

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Juni-afl. opent met een bijdrage van den heer J. Th. Petrus Blumberger, getiteld: In.en om den kraton te Soerakarta. Schr. geeft daarin een duidelijk beeld van de zeer omslachtige hof- en huishouding van den vorst, den Soesoehoenan. Wat den opmerkzamen bezoeker treft als hij vergelijkend rondkijkt in de vorstelijke verblijfplaats: het verwarde en onsamenhangende in de architectuur, het ontbreken van harmonie bij de samenvoeging van nieuw bij oud, ditzelfde treft hem bij de bestudeering der huishouding van het zelfbesturend rijk. Ook daar het gewrongene in het samenstel van staatsrechtelijke functiën van wetgevenden en uitvoerenden aard, grootendeels afkomstig van middeneeuwsche glorierijke tijden, zonder deskundig inzicht ingelegd met imitatie patronen van Westersch beheer!

Den 2en Mei j.l. hield de heer M. Ng Dwidjo Sewojo, afgevaardigde van het Comité Indië Weerbaar, voor de Delftsche studentenvereeniging „Onze koloniën” een voordracht over 't ontstaan en 't doel der vereeniging „Boedi Oetomo”. De tekst dezer voordracht — die bijzondere beteekenis heeft omdat de heer Dw. Sewojo nagenoeg sedert de oprichting hoofdbestuurslid van „Boedi Oetomo” is — is nu opgenomen in Ned. Indië O. en N.

Verder geeft genoemde afl. nog: De Roomsch-Katholieke scholen te Moentilan, door L. v. Rijckevorsel. — Europeesche huizen te Batavia, door S. Kalff (wordt vervolgd). — Bij de plaquette van Mr. C. Th. van Deventer, door E. A. Kayadoe. — Inlandsche vruchten, Djeroek, door A. H. Blaauw. Alle bijdragen zijn fraai geïllustreerd, terwijl die over Boedi Oetomo de portretten bevat van den oprichter en presidenten dier vereeniging.

De gevaren der Westersche beschaving.

In het Juni-Nr. van „De Rijnsche Zending” wijst zendeling Bieger onder het opschrift „De cultuur en de Batakzending” op de kwade invloeden van de Westersche beschaving”; hij zegt daarbij o.m.:

„Vele jongelingen, die eenige jaren geleden de school (te Sipahoetar) bezochten en eenige kennis verworven hadden, wilden niet meer de velden hunner ouders bebouwen. Zij hadden immers gestudeerd en waren daarom te voornaam geworden om de pangkoe (schop) te hanteeren. Hoe dikwijls werkte ik in mijn bloementuin om de jongens in mijn gemeente te toonen dat in het werken werkelijk geen schande ligt. Dikwijls had ik net gekleede jongelingen als toeschouwers op mijn erf staan; gaf ik hun de pangkoe opdat ik eens zou kunnen uitrusten, dan liep de een na den ander stil weg. Schoenen aan de voeten, een bontgekleurd zakdoekje met odeur in het jaszakje, een mooie hoed schreef op het hoofd etc., en een cigaretje tusschen de smalle mooie vingers, — ja dat is volgens hun idee schoon, voornaam. Het kost den ouders veel, enorm veel om zulke bengels te onderhouden. Maar ze doen het, ook wanneer zij hun vee moeten verkoopen, immers het is niet onaardig zoo'n zoon te hebben, die zoo netjes voor den dag kan komen, die een „jawel mijnheer”, „hoe maakt mevrouw het”, „verdomme” en dergelijke woorden meer kan uitspreken. Daar zijn ook velen die zich Jong-Batakkers noemen naar het voorbeeld der Jong-Turken in Europa...... 't Batakvolk is een gevaarlijk jongelingsstadium ingetreden. 't Ware misschien voor het volk beter geweest, indien het nog eenige jaren in zijn isolement gebleven ware!”

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 25: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerlings. — Verkoop van Banka-tin. — Java tabak. Haar positie als invoerartikel tijdens dezen wereldoorlog, door W. Amesz. — Koffiestatistiek voor Nederlandsch-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. —Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Teysmannia.

Afl. 11—12 van den jaargang 1916 bevat een uitgebreide, geïllustreerde verhandeling van den heer P. E. Keuchenius over ziekten en plagen van de klappercultuur in Nederlandsch-Indië en hun bestrijding. — Overigens de volgende opstellen: Parthenogenese bij hoogere planten, door A. C. Hagedoorn—la Brand en A. Hagedoorn. — Demonstratievelden, door D. J. G. van Setten. — Sprokkelingen op landbouwgebied (De Lijerziekte der maïs. — Kalkstikstof. — Bestrijding van insectenplagen van het suikerriet. — Overbrenging van schildluizen door den wind. Enz.)

Mata Hari gearresteerd?

Uit Parijs wordt aan 't „Hbl.” gemeld dat volgens de „Figaro” de bekende Javaansche danseres, Mata-Hari, welbekend te Parijs, die vroeger gehuwd was met den Nederlandsch-Indischen overste Mac Leod, is gearresteerd. Zij is, volgens de beschuldiging, geboren in Indië uit Duitsche ouders, die Zell heeten; zij wordt vervolgd voor spionnage en verstandhouding met den vijand. Zij zal binnenkort voor den krijgsraad terecht staan.

(Mata-Hari, mejuffrouw Selle, later mevr. Mac Leod, is geen dochter van Duitsche ouders, maar van Nederlanders, uit een familie, die reeds geruimen tijd van ouder tot ouder in Friesland gevestigd was, en later te Amsterdam. Zij is trouwens ook niet op Java geboren. Red.)

Javaansche koelies voor Nieuw-Caledonië.

Bij besluit van 29 Maart 1917 is aan den Vice-Consul van Frankrijk voor Ned.-Indië te Batavia voor den tijd van één jaar, ingaande op 10 April 1917, vergunning verleend tot het aanwerven van ten hoogste 400 inlanders van Java voor het verrichten van arbeid op landbouw-ondernemingen in de Fransche kolonie Nieuw-Caledonië, op den voet van de ordonnantie van 14 September 1914.

De Internationale Crediet- en Handels-Vereeniging „Rotterdam”, over den invloed van den oorlog.

Volgens het jongste jaarverslag ondervond bovengenoemde vereeniging, met vele andere dergelijke vennootschappen, eerst recht hoezeer de oorlog meer en meer het oude Europa benadeelt ten profijte van de nieuwe wereld en van het oosten. Indië moet noodgedwongen voor zijn bodemproducten nieuwe banen zoeken; benoodigdheden die van buiten moeten komen, moet Indië thans van elders betrekken en zoo ziet men langzamerhand een groote evolutie.

Het verkeer over de Pacific heeft vrij plotseling afmetingen aangenomen, waarvoor men zich vóór den oorlog een termijn van vele jaren gedacht zou hebben. De verkeerstroom tusschen Indië en Amerika, vroeger via West-Europa, heeft een nieuwe bedding gevonden, die behouden zal blijven en waarmede de Europeesche export-industrie duchtig rekening zal hebben te houden. De invoer in Indië van velerlei artikelen uit Amerika en Japan, waar de nijverheid niet gebukt zal gaan onder nieuwe belastingen, zal de producenten der oude wereld verzwaren.

(Zie uitvoeriger het overzicht in de Ind. Mercuur, van 22 dezer).

Der Tropenpflanzer.

In het Mei-Nr. vervolgt Dr. Fr. Zacher zijn „Notizen über Schädlinge tropischer Kulturen.

Het bijblad (Band XVII Nr. 2—3) bevat eene monographie van Dr. O. Würtenberger: Die Erdnuss (Arachis hypogaea). Ihre Geschichte, geographische Verbreitung und wirtschaftliche Bedeutung.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING van het HOOFDBESTUUR der VEREENIGING op ZATERDAG, 7 JULI 1917, ten 1 uur n.m., in het ORANJE-HOTEL te BREDA.

Agenda.

1. Notulen (zie K. W. 17 Mei 1917,, no. 20).
2. Bespreking van de agenda voor de Algemeene Vergadering.
3. Voorziening in de vacature van Penningmeester.
4. Rondvraag.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op **Zaterdag 7 Juli 1917**, ten 2 ure n.m. in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groote Markt te Breda.

Agenda.

1. Opening.
2. Notulen van de vorige vergadering (zie K.W. 20 Juli 1916, No. 29).
3. Het jaarverslag over 1916 van het Hoofdbestuur (zie K.W. 31 Mei 1917, No. 22).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K.W. 10 Mei 1917, No. 19).
5. Idem van het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau (zie K. W. 3 en 17 Mei 1917, Nos. 18 en 20).

Instituut WOLTERS
Surinamestraat 25 **Den Haag**
OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.
C. G. J. WOLTERS.

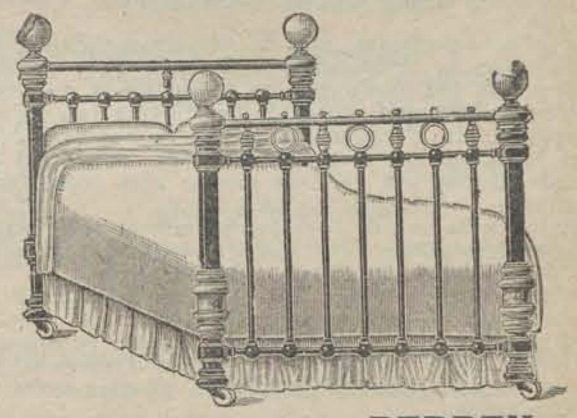
INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.
DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Spreektijd 12½ — 1½ uur.
GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.
Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.
GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.
De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Familiepension „KERCHER”
Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

BEDWATEREN
Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.
Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159
Telefoon No. 356 - Centrum.
Antiseptische behandeling.
Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
Magazijn gesloten van *half een* tot *twee uur.*

Adverteeren doet verkoopen.

6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 21 Juni 1917, No. 25).
7. Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1916 (zie K. W. 14 Juni 1917, no. 24).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 14 Juni 1917, No. 24).
9. Benoeming van leden der Commissie tot Onderzoek van de rekening en verantwoording over 1917.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door periodieke aftreding of overlijden van de navolgende leden:
    R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter (periodiek aftreden).
    A. A. C. Harting, Penningmeester (overlijden).
    T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn (periodiek aftreden).
    Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, den Haag (id.)
    C. de Vries, Amsterdam (id.)
    L. A. H. Lamie, Arnhem (id.)
    W. Scheuer, Leiden (id.)

    Gestelde candidaten:

    Ondervoorzitter: 1. R. Zuyderhoff; 2. L. A. Bakhuis.
    Penningmeester: Nog niet gesteld.
    Amsterdam: 1. C. de Vries. 2. C. H. L. Baelde.
    Apeldoorn: 1. T. Gerdes Oosterbeek; 2. Mej. K. Ament.
    Arnhem: 1. L. A. H. Lamie (sedert overleden); 2. H. J. M. Baumann.
    's-Gravenhage: 1. Mevr. M. ten Bosch-Bosscher. 2. Mevr. C. T. J. van Aalst-Koopman.
    Leiden: 1. W. H. Scheuer. 2. Mr. E. Rijke.
11. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
12. Vaststelling van de plaats, waar de Algemeene Vergadering in 1918 zal gehouden worden.
13. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat de termijn van aanmelding van gegadigden tot opleiding voor de betrekking van ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of voor een aanverwanten werkkring, waarop betrekking heeft de oproeping in de „Nederlandsche Staatscourant" van 2 Juni 1917, no. 127, op 15 Juli 1917 gesloten wordt.

(Nederlandsche Staatscourant van 13 Juni 1917 No. 136).

Oproeping van gediplomeerde verpleegsters voor de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Voor de verpleging van ernstige zieken in de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederlandsch diploma, die niet jonger dan 20 jaar en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse, waartoe de uit te zenden verpleegsters in Indië benoemd zullen worden, is verbonden eene bezoldiging van ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening.

In Indië zal bevordering kunnen worden gemaakt tot hoofdverpleegster en directrice.

Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met éene driejaarlijksche verhooging van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, eene directrice eene bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands. Zoowel de hoofdverpleegsters als de directrices hebben recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij ƒ 40 (veertig gulden) 's maands betalen.

Voor de berekening van de verlofsbezoldiging, het pensioen en de bijdragen voor de burgerlijke pensioenen en aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging van de verpleegsters 1ste klasse met ƒ 75, van de hoofdverpleegsters en directrices met ƒ 35 verhoogd, zijnde het geraamde bedrag van de haar niet in geld toekomende voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indische dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks- en gemeentedienst kunnen voor de helft geldig gemaakt worden voor Indisch pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 300.— (driehonderd gulden);

b. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 60.— (zestig gulden) 's maands ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal de lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moeten blijken.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat bij de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën op aanvrage kosteloos verkrijbaar is een gedrukte, houdende uitvoerige inlichtingen nopens de „Dienstvoorwaarden" van de verpleegsters bij de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van 15 Juni 1917, No. 138).

Van de Naamlooze Vennootschap „Boeatan":

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders van *„Boeatan"* op *Zaterdag 30 Juni 1917*, te 3 ure, in het lokaal der Vennootschap *Heulstraat 19*, Den Haag.

Punten van behandeling:

1o. Jaarverslag over 1916.
2o. Balans en Winst- en Verliesrekening over 1916. (de stukken liggen ter inzage Heulstraat 19).
3o. Benoeming van de leden der financieele commissie voor 1917 en van plaatsvervangende leden.
4o. Benoeming van den Raad van Beheer.

De Raad van Beheer:
G. VAN BERESTEYN-Tromp, *Voorzitster.*
Ch. J. P. BLOK, *Secretaris.*
HUART, *wnd. Penningmeester.*
H. W. ZILCKEN VAN BAAK.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
M. Couterier, Amsterdam	ƒ 2.50
F. Q. Insinger, Amsterdam	„ 2.50
M. van Oorschot, Amsterdam	„ 2.50
J. W. Schut, Amsterdam	„ 2.50
Mevr. C. H. Koot-Lottering, Nieuw-Helvoet	„ 2.50
A. J. Borggreve, Utrecht	„ 2.50
Jonkvr. E. M. H. Cremers, Den Haag	„ 10.—
E. Rijken, Den Haag	„ 2.50
J. A. J. Vermaat, den Haag	„ 5.—
C. Visser, den Haag	„ 2.50
A. van der Schuit, Amsterdam	„ 2.50
Kon. Nederl. Vereen „Onze Vloot", den Haag	„ 10.—
L. J. M. Koremans, Nijmegen	„ 2.50
W. A. Paalman, Rotterdam	„ 2.50
Mevr. H. G. de Booij—Boissevain, Amsterdam	„ 2.50
G. Brunet de Rochebrune, den Haag	„ 2.50
C. L. C. de Bruin, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. A. Gierlings—Deeleman, den Haag	„ 2.50
K. C. Barkey, Nijmegen	„ 2.50
P. de Bas, den Haag	„ 2.50
Mevr. C. J. Heemskerk-Hintzen, Amsterdam	„ 5.—
C. Pabst, den Haag	„ 2.50
K. P. Th. Berkhout, den Haag	„ 2.50
Dr. N. J. Krom, den Haag	„ 2.50
C. N. J. Moltzer, Amsterdam	„ 5.—
Mejuffrouw M. L. Russer, Amersfoort	„ 2.50
G. J. Goedhart, Norg	„ 2.50
F. W. Laupman, den Haag	„ 2.50
H. E. Pieters, Amsterdam	„ 3.—
H. J. Vermeer, den Haag	„ 2.50
B. Wieringa, den Haag	„ 2.50
A. Storm van Leeuwen, Haarlem	„ 2.50
C. A. Fock, den Haag	„ 2.50
P. A. Bergsma, Nijmegen	„ 2.50
Mevr. Douair. Jhr. J. Teding van Berkhout-van der Wijck, Hoenlo, Olst	„ 10.—
L. Grobben, Amsterdam	„ 2.50
Mevr. de Wed. Couvée-Bentz van den Berg, Teteringen	„ 2.50
Mevr. Gijsberti Hodenpijl-Utenhoven, Breda	„ 2.50
C. A. H. Taminian, den Haag	„ 2.50

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.
Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

Zakdoeken. Kousen.
M. & J. TOEMAN
Specialiteit in Kanten, Festons, Lingerieën.
Spuistraat 67 - Tel. 2009.
Den Haag.
Handschoenen. Kragen.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14—18—20 AMSTERDAM
Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers
(leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

H. C. MORSINK Ezn, Amsterdam
Hobbemastraat hoek P. C. Hooftstr. 30 - Telef. Z 24
Indische Ingrediënten

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.
STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.
Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.
BLOUSES in voile à fleurs . . . . . . ƒ 4.95
„ in voile rayé . . . . . . ƒ 3.95
„ in Mousseline de laine rayée . . ƒ 5.75
AANGENAME ZOMERDRACHT.

HET UNIFORMHUIS
Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen
N.-Z. VOORBURGWAL 130 AMSTERDAM

Henri Terbeek
HEEREN-MODEMAGAZIJN
VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG
OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN en PARAPLUIES.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN"
Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.
De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

De Nederlandsche Spaarkas
AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.
Kapitaalvorming, Uitzetfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.
Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

TELEFOON H 7057
C. P. A. NICOLAÏ
Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN
Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN
:-: Safe-Inrichting. :-:

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
's-Gravenhage.
ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendents, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.
MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, a dan niet met inpand-geving polis levensverzekering
N.V. „Voorschotbank de Nederlanden"
Frederikstr. 2 *Kapitaal f 1.000.000* 's Gravenhage
Geeft 4,5 % **Schuldbrieven** uit in stukken van *f* 1000.—, *f* 500.— en *f* 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

„BINTANG"
HET Rijwiel voor Oost en West.
Rijwielmagazijn „Bintang",
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin. — Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. — AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116
van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.
De Directeur: ZEILMAKER.

N.V. voorh. A. M. RANDOE - Haarlem.
COMPLETE
Woninginrichtingen en Betimmeringen

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**
CREDIETEN **met** en **zonder** persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding **5 pCt.** 's jaars.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.
Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
Type- en Vermenigvuldigbureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

MAANDAG 2 JULI

Maandelijksche
Coupon- en Restantendag.

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA
Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 % PANDBRIEVEN
na 10 jaar opvorderbaar à 100 %.
Verkrijgbaar tegen **98½ %**

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
VERHUIZINGEN.
HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,
SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telephoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.
Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren en Echte Russische, Egyptische, Fransche en Turksche Sigaretten.
Speciale blikverpakking voor de tropen.

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.
Specialiteit in: STAALWAREN.
Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN SCHAREN.